

METODICKÁ PŘÍRUČKA

DiPo® – přídavná jména

*olomoucké
didaktické
pomůcky*

OLDiPo®, spol. s r.o.
tř. Svobody 20
779 00 Olomouc
telefon: 585 204 055
mobil: 777 213 535
e-mail: oldipo@oldipo.cz
web: www.oldipo.cz

Mgr. Jiří Zibura – autor
Mgr. Lada Ziburová – recenzent

VÝHODY POMŮCKY

- ✓ **škola hrou při vyučování** – dítě vnímá učení jako hru, alternativní způsob výuky
- ✓ pomůcka je vhodná pro žáky se specifickými poruchami učení
- ✓ **nenásilná forma výuky** – upoutání pozornosti dítěte, upevňování a opakování jeho vědomostí netradičním způsobem
- ✓ **volba rychlosti práce** – respektování vlastního tempa dítěte v souladu s jeho aktuální úrovní
- ✓ **spolupráce žáků** – žáci mohou spolupracovat ve skupině, učí se komunikovat mezi sebou, učí se vzájemně si pomáhat
- ✓ **rychlé opakování** – možnost opakovat látku kdykoliv, jednoduchá manipulace s pomůckou, rychlé uložení pomůcky zpět do krabice, během krátké doby žáci procvičí velké množství učiva
- ✓ **práce s chybou** – žáci se učí pracovat s chybou, možnost opravy chyby, ponaučení se z chyby, přestávají se chyby bát, nedochází k fixaci chyb
- ✓ **rychlá kontrola pomocí identifikačních znaků** – rozvoj zodpovědnosti díky vlastní kontrole a následná motivace k doplnění vědomostí, rozvoj vlastní tvořivosti
- ✓ **provedení pomůcky** – příjemné grafické zpracování pomůcky a barevnost pomůcky zvýší zájem žáků a upoutá jejich pozornost k učivu
- ✓ **usnadnění přípravy na hodinu** – učitel má k dispozici propracovanou, komplexní a efektivní pomůcku
- ✓ **pomůcky z řady DiPo® pomáhají rozvíjet** – základní percepční schopnosti, jemnou motoriku, prostorovou orientaci, mezismyslové vnímání, zrakové rozlišování, rozvoj čtenářských dovedností, rozvoj jazykového citu a slovní zásoby, samostatnost a sebehodnocení

POPIS POMŮCKY

Pomůcka **DiPo**® – **přídavná jména** se skládá z pracovních desek a souboru karet se zpětnou vazbou (identifikačními znaky) pro kontrolu správnosti řešení úkolu. Jedna pomůcka **DiPo**® je doporučena pro šest žáků nebo šest skupin žáků.

PRACOVNÍ DESKY

DiPo® – **přídavná jména** obsahuje šest stejných pracovních desek. Na pracovní desce jsou tři barevná pole (červené, modré, zelené) s vepsanými písmeny **-y/ý**, **-i/í**, **-a/á**, která slouží jako cílová oblast třídění souboru karet podle pravopisu koncovky přídavného jména. Rámce v horní části tabulky slouží pro třídění karet podle druhu, případně vzoru přídavných jmen. Pracovní deska je vyrobena z kartonu a je oboustranně laminována. Rozměr pracovní desky je 370 × 280 mm.

TVRDÉ	PŘIVLASTŇOVACÍ		MĚKKÉ
mladý	otcův	matčín	jarní
-y/ý	-i/í	-a/á	DiPo ®

KARTY A ZPĚTNÁ VAZBA (IDENTIFIKAČNÍ ZNAKY)

K šesti pracovním deskám patří soubor 420 karet s textem. Každá karta je potištěna z obou stran (lícová a rubová strana) a má své číslo. Jedna karta má rozměr 85 × 30 mm.

Lícová strana

Na líci karty je uprostřed vytištěna věta s vynechanou koncovkou zkoumaného přídavného jména. Přídavné jméno je zvýrazněno **tučně**.

Rubová strana

Na rubu karty je v barevném poli vytištěna stejná věta s již doplněnou koncovkou zkoumaného přídavného jména. Červená barva je určena pro **i, í**, modrá barva pro **y, ý** a zelená barva pro **a, á**. Bílá barva je použita u kontrakaret (blíže viz *Tvary přídavných jmen*). Zkoumané přídavné jméno je vytištěno **tučnou kurzivou**, *normální kurzivou* je vytištěno podstatné jméno tvořící s ním vazbu.

Na kartě jsou pole s identifikačními znaky. Nahoře jsou uvedeny všechny vzory a dole druhy přídavných jmen. Šedá výplň označuje pole nesoucí vlastnosti zkoumaného slova.

Písmena **T, M, P** v pravém horním rohu duplicitně označují druh zkoumaného přídavného jména – tvrdé, měkké, přivlastňovací. Výrazný formát písma usnadňuje roztřídění souboru, chce-li učitel pracovat pouze s určitým druhem přídavného jména. Na pravé straně karty jsou uvedeny i **informace o pádu, čísle**. U přídavných jmen přivlastňovacích v 1. p., č. mn. je v pravém dolním rohu **symbol rodu podstatného jména**, se kterým tvoří přídavné jméno vazbu – panáček (mužský životný), hrad (mužský neživotný), panenka (ženský), kuře (střední) – blíže viz *Práce s DiPo®*. Všechny karty nesou pořadové číslo. Obsah pole nápovědy v dolní části karty spolu s grafickým řešením otázky pomáhá žákovi **odůvodnit pravopis**.

Lícová strana

Mal_´ Jirka přijel k babičce na návštěvu.

Vetřelec sotva unikl před goril_´mi samci.

Rubová strana

1	mladý	jarní	otcův	matčín	T
<p>Malý Jirka přijel k babičce na návštěvu.</p> <p>Řekni si: jaký? <i>mladý (-á, -é)</i></p>					1.p. č.j.
přídavné jméno tvrdé		přídavné jm. měkké		př. jm. přivlastňovací	

252	mladý	jarní	otcův	matčín	M
<p>Vetřelec sotva unikl před gorilími samci.</p> <p>Řekni si: jakými? <i>jarními</i></p> <p><small>Parataj! Příd. jména vytvořena od názvů zvířat složenými podle vzoru jarní.</small></p>					7.p. č.mn.
přídavné jméno tvrdé		přídavné jm. měkké		př. jm. přivlastňovací	

Prohlížel jsem album
s **maminčin**_ **mi** fotografiemi.

407 mladý jarní otcův matčin **P**
 Prohlížel jsem album
s **maminčinými** fotografiemi.
 Řekni si: *jakými? matčinými*
 přidavné jméno tvrdé přidavné jm. měkké př. jm. přivlastňovací

Květiny jsme darovali **Petrov**_ **m** sestrám.

351 mladý jarní otcův matčin **P**
 Květiny jsme darovali **Petrovým** sestrám.
 Řekni si: *jakým? otcovým, matčiným*
 přidavné jméno tvrdé přidavné jm. měkké př. jm. přivlastňovací

Novákov_ koně cválali kolem ohrady.

300 mladý jarní otcův matčin **P**
Novákov koně cválali kolem ohrady.
 Řekni si: *jací? ú, otcovi, matčini*
 přidavné jméno tvrdé přidavné jm. měkké př. jm. přivlastňovací

Foglarov_ příběhy vyprávějí
o statečných chlapcích.

260 mladý jarní otcův matčin **P**
Foglarovy příběhy vyprávějí
o statečných chlapcích.
 Řekni si: *kdo, co? ty, otcovy, matčiny*
 přidavné jméno tvrdé přidavné jm. měkké př. jm. přivlastňovací

Zátopkov_ medaile nám připomínají
jeho běžecké výkony.

265 mladý jarní otcův matčin **P**
Zátopkovy medaile nám připomínají
jeho běžecké výkony.
 Řekni si: *kdo, co? ty, otcovy, matčiny*
 přidavné jméno tvrdé přidavné jm. měkké př. jm. přivlastňovací

Vodákov_ pádla po převrácení
lodě uplavala.

317 mladý jarní otcův matčin **P**
Vodáková pádla po převrácení lodě
uplavala.
 Řekni si: *jaká? ta, otcova, matčina*
 přidavné jméno tvrdé přidavné jm. měkké př. jm. přivlastňovací

Toníkov_ se podařily pěkné výkresy.

419 **Toníkovi** se podařily pěkné výkresy.
 Pozor, slovo **Toníkovi** zde není přidavným, ale podstatným jménem ve 3. p.
 Pozor na záměnu s **Toníkovy** výkresy; byly na výstavě.

► Návod pro práci

TVRDÉ	PŘIVLASTŇOVACÍ		MĚKKÉ
mladý	otcův	matčín	jarní
Pokosen_ pole září zlatem.	Zátokov_ medaile nám připomínají jeho běžecké výkony.	Prohlížel jsem album s maminičn_ mi fotografiemi.	Koz_ mléko je výživné.
<p>Mat_ Jirka přijel k babičce na návštěvu.</p> <p>-y/ý</p> <p>Foglarov_ příběhy vyprávějí o statečných chlapcích.</p>	<p>Vášiniv_ modeláři pořádali závody.</p> <p>-i/í</p> <p>Větelec sotva unikl před goril_ mi samci.</p>	<p>Kovov_ kružítka byla o mnoho dražší.</p> <p>-a/á</p> <p>Vodákov_ pádla po ptevácení lodě uplavala.</p> <p>DiPo®</p>	

Práce s DiPo® je pro žáky i učitele jednoduchá, rychle se naučí s pomůckou pracovat a brzy se stane jejich oblíbeným pomocníkem při osvojování tohoto náročného učiva.

Učitel rozdělí žákům pracovní desky. Vybere soubor karet a nachystá všechny karty nebarevnou (lícovou) stranou nahoru a karty žákům rozdělí. Žák se po přečtení věty rozhodne, do kterého barevného pole na pracovní desce kartu položí. Karty je lepší pokládat **nebarevnou stranou nahoru**. Po zpracování celého souboru karet (podle potřeby i dříve) přistoupí žák ke kontrole (viz *Kontrola správnosti*).

Záleží na učiteli, jakým způsobem budou žáci pracovat. S jednou pracovní deskou může pracovat žák sám nebo se sousedem v lavici, případně ve skupině. Dále může jeden žák zkoušet druhého žáka a jeho odpověď kontrolovat sledováním rubové strany karty. Potom se oba žáci vymění. Způsobů práce je mnoho.

Ke každému souboru je dodáno přiměřené množství prázdných karet, do kterých si každý učitel může doplnit vlastní oblíbené vazby a věty nebo doplnit ztracené karty. Povrchová úprava umožňuje doplnění libovolných nápo- vědných znaků a odkazů na karty i pracovní desky fixem. Učitel si tak může

pomůcku přizpůsobit svému stylu práce. I to je jedna z vlastností, která je pro **DiPo**® typická a je velmi kladně hodnocena kreativními učiteli.

Pomůcka není primárně určena pro zkoušení, je vhodnější využít ji pro intenzivní výcvik této rozsáhlé a obtížné látky.

Ke každému souboru je dodáno přiměřené množství prázdných karet, do kterých si každý učitel může doplnit vlastní oblíbené vazby a věty nebo jimi nahradit ztracené karty.

► **Kontrola správnosti**

Kontrola správnosti **určení pravopisu** je okamžitá a velmi jednoduchá. Barva karty musí odpovídat barvě pole na pracovní desce, do kterého byla umístěna. Rozhrnutím karet v dlani ověříte správnost zařazení celé množiny karet bez ohledu na množství. Jediným pohledem rozpoznáte karty, které nebyly zařazeny správně. **Jednodušeji už to nejde.**

V případě, že žák měl za úkol třídít karty **podle druhu nebo vzoru** zkoumaných přídavných jmen, je možný následující postup. U kontrolovaného sloupce sklepnutím zároveň hrany, otočí rubovou stranu nahoru a posunem karet do vějířku, stranovým posunutím nebo opakovaným snímáním karet sleduje, zda jsou vybarvená políčka vyjadřující konkrétní kategorii u všech karet v zákrty. Chybně zařazené karty je mají mimo zákryt.

U chybně zařazených karet si může dítě přečíst nápovědu a zdůvodnění pravopisu. Se skupinou chybně zařazených karet pak může žák pracovat dál podle pokynů učitele. Konceptce pomůcky umožňuje žákovi okamžitě a samostatně opravit svou práci. Provádí-li kontrolu bezprostředně, **nedochází k fixaci chyb.**

Každý učitel si z obsahu karet vybere údaje, se kterými žák bude následně pracovat. Mnoha žákům postačí pouze kontrola správnosti koncovky bez dalšího odůvodnění, starší nebo zvědaví žáci využijí i další informace z rubu karty. V souboru se záměrně objevuje množství vazeb použitých už v předchozích dílech řady **DiPo**®. Vyšší frekvence práce se stejnými vazbami automatizuje proces osvojení pravopisného učiva.

► **Další možnosti využití**

Uvedený návod je pouze orientační. Zkušenosti z práce s celou řadou **DiPo**® prokázala vysokou tvořivost českých učitelů i dětí. Velké množství karet přímo vybízí k dalšímu didaktickému využití. Soubor lze využít například:

- ✓ k procvičování větné stavby,
- ✓ k procvičování slovních druhů,
- ✓ jako zásobník vět pro diktáty,
- ✓ k nejrůznějším didaktickým hrám.

Žáci mohou opisovat věty do sešitu, svoji práci sami opravit (porovnat s větou na rubové straně karty) a označit si případné chyby. Tak je možné získat navíc písemný výstup práce žáka. **Pokusy o podvádění jsou při správném přístupu učitele ojedinělé.**

TVARY PŘÍDAVNÝCH JMEN

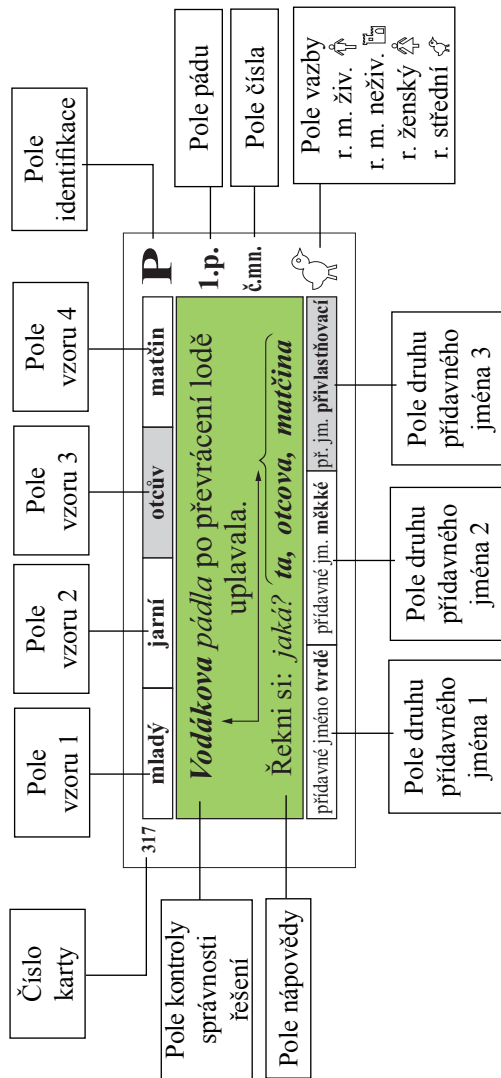

Do výběru byla zařazena přídavná jména z běžné hovorové zásoby s přihlédnutím ke specifickým metodickým hlediskům základní školy. V pomůcce se objevují pouze základní tvary, tvary jmenné byly vynechány. I tentokrát jsou použity tzv. kontrakarty, tedy karty se slovy stejně znějícími, ale s odlišným pravopisem. Použijme příklad: **Petrovy** sestry odjely na tábor. **Petrovi** odjely sestry na tábor. Stejně slovo je v každé vazbě jiným slovním druhem. Soubor obsahuje 10 karet s těmito vazbami s náležitým výkladem. Tyto karty jsou nebarevné, aby byly viditelné v každé barevné množině rozříděných karet. K hlubšímu seznámení s problematikou, zejména s odůvodněním pomocí vzoru, doporučujeme publikaci:

STYBLÍK, Vlastimil, Marie ČECHOVÁ, Přemysl HAUSER a Eva HOŠNOVÁ. *Základní mluvnice českého jazyka*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 243 s. ISBN 80-723-5018-8.

DETAILNÍ POPIS RUBOVÉ STRANY KARTY

© Mgr. Jiří Zibura, 2014

© OldiPo®, 2014

Všechna práva vyhrazena

OldiPo®, spol. s r.o., tř. Svobody 20, 779 00 Olomouc
IČ: 29453241, DIČ: CZ29453241
telefon: 585 204 055, mobil: 777 213 535
e-mail: oldipo@oldipo.cz, web: www.oldipo.cz